

Husdyrbruget i Danmark 1887.*)

Af Dyrslæge, Cand. Harald Goldschmidt.

Det økonomiske Tryk, der hvilede over det danske Landbrug i dets Helhed ved Slutningen af Aaret 1886, og som destoværre langt fra endnu er hævet, har selvfølgelig ikke undladt at sætte sit Spor ogsaa paa den Gren af Landbruget, som mere og mere stilles i første Række, nemlig Husdyrbruget og specielt Kvægbruget. Medens imidlertid den økonomiske Kri- ses direkte Indvirkning nærmest har bestaaet i en Formindskelse af de Indtægter, som baseres paa Husdyrbruget, har paa den anden Side netop de sørgelige Forhold indirekte været til stor Gavn for det danske Jordbrug i Almindelighed som for dets Husdyrbrug i Særdeleshed. Den danske Landmand har lært at økonomisere, og han har sikkert ogsaa lært, at han er i Besiddelse af mange Hjælpekilder, der kunne staa ham bi under uheldige Konjunkturer som de senere Tiders. Den økonomiske Misère, som i Aaret 1886 begyndte at gribe saa stærkt om sig, synes i ethvert Fald tildels at være standset, og alle de, der have haft Kraft nok til i Tide at tage Reb i Sejlene, have sikkert nu, efter at »Stormen« har passeret sin Maximalgrænse, faaet et noget lysere Syn paa Fremtiden, end de havde for et Aar siden.

*) Da Docent N. Bruun-Pedersen, der har udarbejdet de nærmest foregaaende Aarsberetninger om Husdyrbruget i Danmark, desværre af Helbredshensyn i Vinter maa opholde sig i Udlandet, paatog Korpsdyrlæge Biilmann sig dette Hverv, hvorom Tidsskriftets Redaktion underrettede Dhrr. Landmænd, der velvillig sende Meddelelser til Beretningen. Da han imidlertid, tildels paa Grund af Sygdom, blev hindret i at udføre det, formaaede han Dyrslæge, cand. phil. H. Goldschmidt til at overtage det.

Red.

Den betydelige Virksomhed, der i alle Landets forskjellige Egne har været udfoldet for at raade Bod paa Tidernes Ugunst, og som har sat alt ind paa at forbedre Udsigterne for Landbruget, har været en mægtig Støtte for dem, der allerede begyndte at tabe Mødet, og man skal vistnok lede længe efter at finde et Aar, hvor der saavel fra det Offentliges — Statens — som fra privat Side er arbejdet med en saadan Energi i Landmændenes Favør, som i afvigte Landbrugsaar. Et medvirkende »Oplivelses-element« for det betrængte Landbrug har endelig den ret gode Høst 1886 været; som bekjendt oversteg den Forventningen i ikke ringe Grad, og Vinterholdet maa ogsaa siges gjennemgaaende at være opnaaet uden særlig store Ofre. Imidlertid kan det dog ikke betegnes som tilfredsstillende, og Grunden hertil er da navnlig dels Græsknapheden i Sommeren og Efteraaret 1886, dels Halm manglen, som jo allerede viste sig efter Høsten; Kreaturerne kom altsaa paa Stald i mager Tilstand. Det var ikke sjælden, at man endnu i den første Uge af November fandt Kreaturer paa Marken — i ethvert Fald om Dagen eller nogle Timer daglig, og kun de Steder, hvor der i Løbet af Sommeren 1886 var anvendt hel eller delvis Staldfodring, var Kreaturerne Huld ved Vinterens Indtræden godt eller nogenlunde anstændigt. Frygten for Fodermangel tvang imidlertid saa overordentlig mange til at benytte den sparsomme Græsvæxt, som den forholdsvis milde regnfulde Oktober Maaned bragte; men den Skade, som derved blev tilføjet de Besætninger, som ikke tillige (ved Siden af Græsning) bleve holdte i nogenledes godt Huld ved Anvendelse i det mindste af Halm, blev ikke forvunden hele Vinteren, og hvor man ikke senere søgte at gjøre Fejlen god igjen eller — om man vil — bødede paa Skaden ved Anvendelse af rigeligt Kraftfoder, dér fik man hverken Huldet forbedret eller Mælkeydelsen bragt op til en blot nogenlunde anstændig Højde, og ved Foraarets Komme saa man sig nødsaget til at sætte Kvæget paa Græs i en mindst lige-

saa daarlig Foderstand, som det var blevet bundet ind med om Efteraaret.

Hvad Kraftfoderforbruget i Vinteren 1886—87 angaaer, da har det været ualmindelig stort. Grunden hertil maa søges dels i den Omstændighed, at man ved Fodringen med Kraftfoder paa mange Steder, og vel som oftest med Held, har søgt at raade Bod paa Manglen af grovt Foder, dels har man derved arbejdet paa at forbedre det daarlige Huld hos Kvæget, som var saa almindeligt ved Indbindingstiden; fremdeles have de lave Kornpriser havt en ikke ringe Indflydelse i saa Henseende, og endelig have de stadig i Mængde tiltagende Fælles- og især Andelsmejerier bidraget til, at et betydeligt Antal af de mindre Jordbrugere, som tidligere stadig have holdt sig skeptiske, naar Talen var om Anvendelse af større Mængder Kraftfoder, nu endelig ere komne med.

Beretningerne fra Landets forskellige Egne lyde ogsaa paa, at skjøndt Kraftfoderforbruget paa de større Gaarde ikke just kan siges at være tiltaget, ja, trods Anvendelsen af kunstigt Kraftfoder (Klid og Oliekager), snarere maa betragtes som værende aftaget i det forløbne Aar paa disse Gaarde, saa har dog den stærkere Fordring alt mere og mere vundet Indgang hos Bønderne og de endnu mindre Ejendomsbesiddere rundt omkring i Landet. Man mærker ogsaa her, at »mange Bække smaa gjør den store Aa«; thi omendskjøndt den forholdsvis gode Høst i Forbindelse med de lave Kornpriser og de forholdsvis høje Priser paa kunstigt Kraftfoder snarest skulde synes at maatte bevirke en Nedgang i Forbruget af de kunstige Kraftfoderstoffer, saa har tvertimod — saavidt man er berettiget til at drage nogen Slutning af Mængden af indført Klid, Oliekager — Benyttelsen af disse Foderæmner i de forløbne Aar naaet et Omfang, som er større end nogensinde tidligere.

Sammenligner man blot de 3 sidste Aar, vil man se, hvor betydelig Stigningen har været, og skjøndt Mer-

indførslen af Klid sidste Aar ikke fuldtud har kunnet opveje Mindreindførslen i Aaret 1885—86, saa har den dog ikke været ret langt derfra, og for Oliekagernes Vedkommende er forrige Aars Mindreindførsel lidt mere end dækket ved dette Aars Merindførsel.

Overskudsindførslen (i Millioner Pd.) var:

	af Klid	af Oliekager
1884—85... -	160, ₂	65, ₀
1885—86... -	110, ₁	47, ₃
1886—87... -	182, ₂	87, ₈

Der er dog næppe nogen Tvivl om, at en ikke ringe Procentdel af dette betydelige Kunstfoderkvantum er medgaaet til Ophjælpsningen af Kreaturerne Huld i Sommeren 1887. Paa den anden Side er det selvfølgelig, at der af ovennævnte store Kvantum kunstigt Foder er medgaaet den langt overvejende Mængde til selve Vinterholdet. Det er fremdeles let forstaaeligt, at Landmanden, naar daarlige Kornpriser og Halmmangel støde sammen, søger at afhjælpe disse uheldige Forhold ved Anvendelsen af en stor Del af Avlen til Kreaturerne Fodring, skjøndt det desværre maa siges, at heller ikke Kvæg- og Svine-markedet just har gjort denne Fremgangsmaade, der jo vinder mere og mere Indgang, meget fristende. Hvad de som Kraftfoder benyttede Kornsorter angaa, da er der næppe nogen synderlig Forskjel fra det sædvanlige. Til **Malkekvæget** har man især brugt Blandsæd med som oftest den overvejende Del bestaaende af Havre, desuden har man enkelte Steder benyttet lidt Ærter, en Del Rug og undertiden Rugbrød. Af kunstigt Foder er især benyttet Klid, Rapskager og — skjøndt mindre end forrige Aar — Solsikkekager; til **Fedekvæget** har, foruden Havre og Byg, Rug været benyttet en Del i Forbindelse med Hørfrøkager. **Hestene** have været fodrede de fleste Steder med Havre, ikke saa ganske faa Steder med Havre og Rug, undertiden med Havre og Ærter, enkelte Steder næsten udelukkende med Rug; desuden har Rugbrød været anvendt en Del. **Svinefoderet**

har især bestaaet af Byg, men desuden er der til Svinene opfodret en Del Rug foruden Rismel og Majs.

Det er altsaa navnlig Rug, der synes at have været benyttet i større Udstrækning end sædvanlig.

Roeholdningerne begyndte allerede at slippe op i Begyndelsen af Marts Maaned, og naar hertil kommer de forøvrigt og mærkelig nok ikke ualmindelige Kalamiteter, at Roerne allerede paa et tidligt Stadium begyndte at spire (i Slutningen af 1886) eller (i Slutningen af Februar) begyndte at raadne i Kulerne, især begrundet i at disse sædvanlig gjøres for store, og fordi Roerne ikke afpudses omhyggelig nok, vil man ikke kunne undre sig over, at Udsigterne sidste Vinter ikke altid vare meget lyse. Høbeholdningernes Lidenhed foraarsagede hyppig, at der brugtes megen Mælk til hvert Pund Smør, og at dettes Kvalitet ikke altid var den allerbedste; Producenten saa derfor kun altfor ofte sine store Udgifter til Kraftfoder paafulgte af ringe Indtægt ved Salget af Mejeri-produkter eller Fedekreaturer.

Desværre kunde Udslaget først sent finde Sted i Foraaret 1887. Vintervejret holdt sig nemlig forholdsvis længe, og i ethvert Tilfælde led Græs- og især Kløvermarkerne ikke lidet ved det kolde Foraarsvejr, som med faa Afbrydelser vedblev omtrent hele Maj Maaned.

Hvor Gjødningskraften og Jordens Bonitet virkede sammen i Favør af Græsvæxten, kunde man ganske vist i Slutningen af den første Uge af Maj sætte Kreaturerne ud, men de allerfleste Steder var Græsset og navnlig de paa Grund af den tørre Sommer 1886 saa tarvelige Kløvermarker i en saa daarlig Stand, at Udbindingen først var almindelig i sidste Halvdel af Maaneden, og det var endda tidsnok, forsaavidt som hverken Vejrliget var mildt eller Græsmængden rigelig. Hvor der paa denne Tid blev benyttet Staldfodring, noget, der begrundet paa den ringe Mængde Halm, var forholdsvis sjældent, der slap man i det Hele forholdsvis bedst over Foraarstiden.

Hvad Sommerholdet i dets Helhed angaaer, da gaa Beretningerne fra de forskjellige Egne, dog særlig fra Øerne, næsten alle ud paa, at Sommerstaldfodringen vinder mere og mere Indgang. Ligesaa overensstemmende som Udtalelserne have været i saa Henseende, ligesaa enslydende ere de, hvad Spørgsmaalet »hel eller delvis Sommerstaldfodring« angaaer. Medens nemlig delvis Staldfodring i Almindelighed og under daarlige Græsningsforhold — som i Sommeren 1887 — i Særdeleshed af saa at sige alle intelligente Landmænd betragtes som en mere og mere uundværlig Fremgangsmaade, naar man vil sikre sig et nogenlunde regelmæssigt Mælkeudbytte af sine Malkekøer, saa hører man den gennemførte Staldfodring fra alle Sider omtalt som et System, der burde være absolut banlyst fra vort Landbrug. Den gennemførte Staldfodring maa ogsaa siges kun at være indført faa Steder, og hvor den i Løbet af de senere Aar har været benyttet, der opgiver man den nu ofte om end — desværre — efter at dette unaturlige System har tilføjet dem, der benyttede det, Tab af mer eller mindre alvorlig Betydning, alt eftersom det nu har været udbredt Tuberkulose, »Overløbning«, Kastning eller Ufrugtbarhed (Forhold, som maaske hyppigere, end ofte bevislig, skyldes netop Tuberkulose), der have hjemsøgt de saaledes »misbrugte« Besætninger.

Den Fremgangsmaade, som har været benyttet, hvor man har anvendt delvis Sommerstaldfodring, har varieret en Del; nogle Steder har man holdt Kvæget paa Stald om Natten og paa Græs om Dagen, andre Steder har man anvendt Staldfodring om Dagen og græsset Kvæget om Natten, mange Steder har man staldfodret (helt) en Del af Sommeren og græsfodret Resten, og flere Steder har Kvæget kun været nogle Timer af Døgnet paa Stald. En bestemt for de forskjellige større Landsdele særlig og almindelig brugt Fremgangsmaade i saa Henseende kan ikke paavises, og maa sikkert ogsaa de lokale baade Jordbunds- og Klimaforhold være ledende, endogsaa i den

Grad, at Fremgangsmaaden paa samme Sted let kan komme til at vexe i ikke ringe Grad fra det ene Aar til det andet.

Naar den partielle Sommerstaldfodring blot anvendes med tilbørlig Hensyntagen til Kvægets Sundhedstilstand og Haardførhed, saaledes at man ikke — i det mindste ikke udelukkende — benytter Staldfodring for at faa Lejlighed til at værne Kvæget mod haardt Vejrlig, saa kan Maaden, hvorpaa den sættes i Scene, vistnok omtrent være ligegyldig, naar den som sagt kun stemmer med de stedlige Forhold.

Desværre indtraadte der i Sommerens Løb kun enkelte Steder en forbigaaende Bedring i Græsmarkerne, og den næsten ualmindelig slemme Græsknaphed, der tvang saa mange til at staldfodre, har sikkert ogsaa voldet alle dem, i hvis Magt det ikke stod at gribe til denne Nødhjælp, ubodelig Skade ved at bringe Huldet paa Malkekvæget saa langt ned, at selv en efterfølgende god Fodringsperiode vil have ondt ved at hjælpe det paa Fode igjen. Indbindingen af Kørne fandt iøvrigt forholdsvis tidlig Sted i Efteraaret 1887; allerede i Begyndelsen af Oktober vare mange Besætninger paa Stald, og ved Maanedens Slutning var alt Kvæget — ogsaa Ungkvæget — i Hus. Naar — trods det meget, der fra Landmændenes Side var gjort for at holde Produktionen af Kvæget oppe — Indtægterne ved Kreaturholdet for hele Aarets Vedkommende alligevel langt fra kan siges at have været tilfredsstillende, saa har det, ved Siden af det i Grunden vanskelige baade Vinterhold og Sommerhold, især været de lave Priser paa Mejeriprodukter og Kreaturer, som have forringet Fortjenesten.

Hvad Mejeriprodukternes Mængde angaaer, da har det forløbne Aar udvist en glædelig Fremgang. Vor Overskuds-Smør-Udførsel har i Landbrugsaaet 1886—87 været større end i noget tidligere Aar, nemlig 35 084,062 Pund mod 32,233,480 Pund 1885—86, hvilket viser en Forøgelse af 8,8 pCt. Der er næppe nogen Tvivl om, at det er de mindre Landbrugeres »Kommen

med«, der her viser sin store Betydning for Landet, og er der heldigvis en høj Grad af Sandsynlighed for, at dette Opsving i vort Kvægbrug, som vel kan siges at bunde i Oprettelsen af Fælles- og Andelsmejerierne, vil fortsætte sig fremdeles i en lang Aarrække.

Desværre ere Udsigterne til Prisopgang af vore Mejeri-produkter ikke meget stor; ganske vist er Gjennemsnitsprisen for 1ste Klasses Smør næppe lavere 1886—87 end Aaret forud — den var saaledes ifølge 12 maanedlige Optegnelser efter »Grosserer Societetets« Noteringer 89,₅—95,₄ Øre pr. Pund — men da forrige Landbrugsaar viste en følelig Nedgang i Prisen paa Smør, vil denne Stilstand ikke sige meget, skjøndt den jo maaske kan give Haab om, at Forholdene i saa Henseende snarest have Tendens til Bedring; paa den anden Side var Prisen ved Begyndelsen af det nuværende Aar (den 7. Oktbr. 1887) lavere, end forrige Aar samme Dag — henholdsvis 102—108 Øre pr. Pd. mod 104—110 Øre pr. Pd., saa at det i alt Fald bliver med stort Forbehold, at Udeblivelsen af yderligere Dalen af Gjennemsnitsprisen maa kunne paaregnes.

Heller ikke Svinehandlen har i det udløbne Aar været saa god en Støtte, som ofte tidligere. Fra 1. August 1886, da Prisen paa Sengsvin (jvnf. Ugeskr. f. Ldm.) var 39 Øre pr. Pd. slagt. Vægt, faldt den, indtil den i Januar 1887 var 34 Øre; i Løbet af Januar hævede den sig atter til 36 Øre, men kun for kort efter — allerede i Begyndelsen af Februar — at falde yderligere til 32 Øre. Med faa Afbrydelser holdt Prisen sig omkring 32—33 Øre indtil Slutningen af Juni, da den hævede sig til henimod 35 Øre, og efter en ny Dalen til ca. 33 Øre naaedes atter et Par Gange i Løbet af August og September Prisen 36 Øre; senere er den desværre og for en stor Del paa Grund af den ulykkelige Svinediphtheritis dalet yderligere, saa at den ved Slutningen af Aaret 1887 kun var 28 Øre. Da Svinemarkedet (for Sengsvin) Aaret forud i det tilsvarende Tidsrum viste Priser, som varierede mellem 43 Øre som Maximum og 33 Øre som Minimum, og naar hertil tages i

Betragtning, at Prisen for Størstedelen af Aaret stod omtrent midt mellem disse 2 Yderligheder, vil man let indse, at Svinehandlen heller ikke har været saa fordelagtig som ønskelig i det sidste Landbrugsaar. De nævnte Priser ere, som værende Priser paa Sengsvin, betalte paa Københavns Svineslagteri (Slagtet-Vægts-Prisen) og ikke paa nogen Maade Gjennemsnitsprisen for hele Svine-markedet; men da det jo er Sengsvin, der i Reglen opnaa den forholdsvis bedste Pris, er Exemplet desværre talende nok.

Overskudsudførslen af Svin var 1886—87 249,000 mod ca. 193,000 Aaret forud, et glædeligt Tidens Tegn, der bl. a. viser, at den »Indskrænkning i Svinehold og Svinefedning«, som var begyndt med Oprettelsen af Fællesmejerierne, men som — hvad der allerede var antydet i forrige Aars Oversigt over Husdyrbruget i Danmark (S. 30) — de i Mængde tiltagende Andelsmejerier heldigvis forhindrede i at gribe om sig, nu er bleven afløst af bedre Forhold; at iøvrigt de daarlige Ostepriser ogsaa have været en medvirkende Aarsag til Forøgelsen af Svineholdet, behøver man desværre næppe at minde om.

Ganske vist har Danmark flere foregaaende Aar udført et omtrent lige saa stort og i enkelte Aar et endnu større Antal Svin som i 1886—87, men naar man samtidig tager i Betragtning, at Udførslen af Flæsk har været stærkt stigende i Løbet af de sidste Aartier, vil det nævnte Tal ikke give noget flatterende Billede af Tilstanden. Overskudsudførslen af Flæsk og Skinker var saaledes ikke mindre end 46,684,478 Pund mod 27,002,691 Pund i Aaret 1885—86, hvilket altsaa viser en Forøgelse af 72,9 pCt. Den saa betydelig tiltagne Svineproduktion tør sikkert ogsaa opfattes som Tegn paa, at Sengsvineproduktionen har vunden megen Indgang i Landet i det forløbne Aar; thi for det første er en stor Procentdel af det udførte Flæsk Sengsvineflæsk, og for det andet maa man være berettiget til at slutte fra en stor og

temmelig pludselig forøget Svine- og Flæskeudførsel til en Forøgelse af de i Aarets Løb omsatte Svin, og da det jo er en af Sengsvineproduktionens bedste Sider, at den hviler paa, ja at den absolut maa skaffe sig mere og mere Indgang paa Basis af den fysiologiske Lov, at Dyrets Væxt er stærkest i dets unge Alder, saa maa man, trods de Vanskeligheder, en Systemforandring nødvendigvis medfører, ønske Landmændene til Lykke med, at en saadan griber mere og mere om sig. Der er iøvrigt heller ingen Tvivl om, at selv om ogsaa Svinepriserne ikke igjen i en Fart komme til at naa deres tidligere gode Højde, saa vil Omsætningens Forøgelse i det mindste for en Del bøde paa Priserens Lidenhed.

Se vi fra Mælkeri-Produkterne — idet vi med en vis Ret kunne betragte det mælkekonsumerende Svin for et Mælkeriprodukt — hen til Producenterne, til Køerne, saa viser der sig her ikke synderlig Forandring fra Aaret forud. Kælvekøer ere som sædvanlig blevne omsatte til ret gode Priser, naar de da ikke have været over en vis ikke for høj Alder. Saaledes har Prisen paa 1ste Klasses Kælvekøer paa Odense Marked i det forløbne Aar holdt sig nogenlunde omkring 200 Kroner, svingende mellem omtr. 160 og 240 Kr. som henholdsvis Minimum og Maximum. I Jylland har Prisen gjerne været under 200 Kr., og for simple eller ældre Individuers Vedkommende har den hele Landet over været ikke saa lidt under 200 Kr. (ca. 80—125 Kr.). Handelen med Lødekøer er ogsaa omtrent den eneste Gren af Kreaturhandelen, som har været nogenlunde manerlig i Aarets Løb. Udsætterkøerne ere gennemgaaende realiserede til lave Priser, og de daarlige Kjødpriser have bevirket, at de fra de fleste Mejeribesætninger ere solgte i almindelig eller halvfedet Stand, maaske med Undtagelse af i det vestlige Jylland, hvor vel ogsaa Kvæget under almindelige Forhold ikke holdes, til det er blevet helt »udmalket«.

Studehandelen har nærmest været elendig, og Fedekvæget har i det Hele taget givet usselt Udbytte

sidste Aar. Kvægpriserne fra Kjøbenhavns Kreaturmarked har i Løbet af Aaret ikke været over 46 Øre pr. Pd. sl. V. og i Aarets sidste 8 Maaneder (Febr.—Oktb.) ikke over 44 Øre; Minimumsprisen har i sidstnævnte Tidsrum været 26 Øre pr. Pd. sl. V.

Kvægpriserne paa Londons Kreaturmarked have som Maximum været 60 Øre og som Minimum 38 Øre pr. Pd. sl. V.; i Newcastle vare de henholdsvis 55 Øre og 34 Øre; paa de skotske Kvægmarkeder i (Edinburgh og Glasgow) ca. 59 Øre og 35 Øre, dog som oftest over 40 Øre som Minimum, saa at Forholdene i Skotland aabenbart maa betragtes som værende de mindst ugunstige. Den betydelige oversøiske Tilførsel har saaledes stadig bevirket en Konkurrence, der har trykket Priserne ganske overordentlig. Nogen Forandring i dette Forhold er der desværre næppe nogen Udsigt til.

Netto-Kvægudførselen fra Danmark har været 87,788 (heri 5,256 Kalve) Stk.; den var forrige Aar 79,019, den er altsaa stegen ret betydelig og har overskredet Gjennemsnitsudførselen af de foregaaende 10 Aar og staaer kun tilbage for Aarene 1876—77, 1881—82, 1882—83 og 1883—84, som alle udvise en Overskudsudførsel af over 90,000 Stk. Hornkvæg. Den absolute Udførsel var 102,978 Stk. mod 90,531 Stk. ifjor og 98,222 Stk. ifortjor.

Overskudsudførselen af smaa Drøvtyggere (Faar og Geder) var 53,685 Stk. mod 55,774 Stk. ifjor; den absolute Udførsel er derimod stegen, idet den var 103,463 mod 77,900 ifjor.

Indførselen af disse navnlig for de mindre Jordbrugere og maaske mere, end de fleste ane, ogsaa for de større do. saa nyttige Husdyr er altsaa forøget ret betydelig sidste Aar. Fra vort Biland, Island, er der i det forløbne Aar udført til Skotland en temmelig stor Mængde Faar; saaledes meldte de skotske Kreaturmarkedsberetninger i Landbrugsaarets første Maaneder om en Indførsel af ialt ca. 20,000 islandske Faar, som bleve betalte med ret gode Priser, paa et af Markederne med

15—24 Kr. pr. Stk. og som kjøbtes af engelske og skotske Farmere for at fedes paa Turnips.

Hestehandlen har i Aaret 1886—87 ikke just kunnet glæde sig ved nogen stort blidere Medbør end Aaret forud i Henseende til de Priser, der have været betalte. Markederne i Jylland have som oftest været meget righoldige — saaledes var der bl. a. til Januarmarkedet i Randers tilført 2000 Heste, til Februarmarkedet i Nørresundby 3000 og til Hjallerupmarkedet i Juni Maaned 6000 —; men skjøndt Omsætningen gennemgaaende har været jævn god, — der er navnlig udført en Del Heste til Tyskland (Sporvognsheste) og til Frankrig (Droskeheste) —, have Priserne kun en enkelt Gang været over 800 Kr. pr. Stk. af 1ste Kl. Varer. De Heste, der ere solgte til Droskebrug, have i Gjennemsnit opnaaet en Pris af omtr. 400 Kr. Stk.

Overskudsudførslen har været 13368 Stk. mod 9540 ifjor, er altsaa forøget med 40,1 pCt.; og da Gjennemsnitsudførslen de forudgaaende 10 Aar 1876—86 var 7206 Stk., har den overskredet denne med ikke mindre end 85,5 pCt., et glædeligt Tidens Tegn, der stærkt opfordrer til fremdeles at arbejde paa Forbedringen af vor Hesteavl.

Den økonomiske Side af Danmarks Husdyrbrug 1886—87 maa iflg. de ovenfor nævnte Notitser i det Hele taget siges at være karakteriseret ved en Forøgelse hvad Produktionen og en Formindskelse hvad Priserne angaa. Som allerede tidligere antydte, maa man sikkert i dette Forhold se et ikke ubetydeligt Fremskridt for det danske Husdyrbrug, som derved under daarlige Konjunkturer som de nuværende, viser sig som hele Landbrugets Støtte, og som under bedre Handelsforhold sikkert vil komme til at udgjøre en god Indtægtskilde for Landet i det Hele taget som for den enkelte Jordbruger. Omsætningens Forøgelse viser fremdeles, hvor vel den danske Landmand har undgaaet at lade sig deprimere af de daarlige økonomiske Tider, og at han har vidst at »tage sig sammen« paa det rette Tidspunkt.

Ligesom den Enkelte sikkert har arbejdet efter bedste

Evne for at fremme sine personlige Interesser, saaledes have, som anført, ogsaa Staten og de Institutioner, som dele Interesser med Landmændene i det forløbne Aar udfoldet en Virksomhed, som næppe har noget Sidestykke i det danske Landbrugs Historie, og som sikkert vil bære rige Frugter i den kommende Periode, selv om denne ikke skulde bringe Bedring med Hensyn til Priserne paa Landbrugsprodukter.

Øverst paa Listen over Resultaterne af denne »Arbejden Haand i Haand« af det Offentlige og det Private maa ubetinget sættes den nye Husdyrlov af 1ste April 1887.

Med Hensyn til Lovens Ordlyd henvises til Tidsskriftets forrige Aargang S. 342 o. flg.

Ved Siden af den pekuniære Støtte, som denne Lov yder Landbruget, maa de strængere Betingelser, som den sætter for Anvendelsen af Statstilskudet til Præmier, absolut betragtes som en af dens gode Sider. At navnlig baade Dyrets Afstamning og dets Værdi som Avlsdyr (idet man seer hen til Afkommets Beskaffenhed) bliver at tage i Betragtning, inden det tildeles Præmie, er en særdeles vigtig Bestemmelse; kun burde den maaske være skærpet yderligere, ved at der tillige som ufravigelig Fordring stillede det, at Dyret skulde være af rén Race; ganske vist forlanges det, at de Dyr, der høre til »gode og stedvante Racer og Stammer« i Tvivlstilfælde skulle have Fortrinet til Præmier; men paa den ene Side kan — naar man skal tage Loven efter Ordlyden — et Individ meget godt høre til »gode og stedvante Racer«, uden derfor at være af ren ublandet Race, og paa den anden Side maa det vel ansees for givet, at Anvendelse af Krydsninger som Avlsdyr ikke høre hjemme i vor Husdyravl, saa at det vel maa være Meningen med den nævnte Passus i Loven fuldstændig at udelukke Krydsninger fra Præmieæskning sammen med Avlsdyr; der er med andre Ord ikke fuld Overensstemmelse mellem Hensigten og den Maade paa hvilken den bringes til Offentlighedens Kundskab. Heldigvis er Racerenhedens Tilhængere nu i saa rigelig Mængde til Stede blandt vore

ledende Mænd i Landbruget, at der ikke er særlig Grund til at frygte for en Fortolkning af den nye Lov, som ovenfor antydet, men alligevel er det nævnte Punkt efter min Mening en af dens, ja næsten dens eneste svage Side.

Hvorvidt man har gjort Ret i at favorisere Hesteavl en i Modsætning til Kvægavl en, kunde der jo tvistes om; man maa imidlertid være enige om, at Hesteavl en forsaavidt trænger til særlig Støtte, som den mere end Kvægavl en trænger til særlig Opmuntring, og medens f. Ex. de stadig opdukkende Andelsmejerier maa ansees for en stor Gavn for Landbrugerne, idet de baade virke vækkende og støttende, saa savner egentlig Hesteavl en tilsvarende Støtte udvendig fra, og det er — seet fra et nationaløkonomisk Standpunkt — her paa en Maade det Offentliges moralske Pligt, at gjøre Sit til at opretholde og fremme Hesteopdrætternes personlige Interesser.

For Kvægbruget maa de ordinerede Distriktstyre-skuer ansees for en særlig god Institution, som sikkert ikke vil undlade at vise sig gavnlig.

Ligesaa glædelig en Fremgang som den nye Husdyrlov er, ligesaa beklagelsesværdigt er det, at man ikke er gaaet endnu et Skridt videre og har oprettet Husdyrbrugskonsulent-Poster; der er ganske vist ved Loven stillet en Sum af 50,000 Kroner til Disposition »til Understøttelse af Foranstaltninger, der paa anden Maade (end ved Dyrskuer) sigte til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme«, men skjøndt Hensigten med dette Beløb blandt andet skal være en pekuniær Støtte ved Ansættelse af private Husdyrbrugskonsulenter, maa Summen vistnok dels betragtes som forholdsvis liden, naar Talen er om at dele den i en Mængde — antydede og ikke antydede — Øjemed, dels maa vistnok Konsulentvirksomheden helst ordnes fra Statens Side, saaledes at der kan tages tilbørligt Hensyn til Vigtigheden af at der arbejdes med ensartede Formaal overalt.

Det er derfor ogsaa at haabe, at en ikke saa fjern

Fremtid vil bringe en virkelig solid Ordning af Konsulentvirksomheden i Gang.

Ved Siden af den nye Husdyrlov og ligesom denne fremmende Interesserne for Kvægbruget har Tyreforenings- eller bedre udtrykt Kvægavlsforenings-Sagen i det forløbne Aar fortsat sin heldige Udbredelse til Landets forskellige Egne. Selvtølgelig har Sjælland fremdeles indtaget den fornemste Plads i saa Henseende, og allerede i Begyndelsen af Aaret var der her oprettet ikke mindre end 34 Foreninger, foruden at 16 andre vare under Oprettelse (jvf. Forhdl. paa de samvirkende sjæll. Landbof.'s Delegeretmøde den 16—18 Febr. 1887), men ogsaa de andre Oer, især Fyen (hvor der f. Ex. i Begyndelsen af Aaret paa en Gang blev oprettet 6 Foreninger efter et Møde i Hinds-holms Ldbf., og efter at Kvægavlsforeningernes Talsmand, Forp. Friis, Lindersvold, i Decbr. Maaned 1886 havde holdt et Foredrag om Tyresagen) samt Jylland ere komne godt med. At det imidlertid netop er ved Organiseringen af disse Foreninger, at en Konsulentvirksomhed skulde vise sin store Gavn baade ved Lettelsen af Arbejdet og ved at frembringe ensartede Principper, er noget man fra alle Sider hører fremhævet.

I det forløbne Aar har Dyrskuevirksomheden*) som Følge af den nye Husdyrlov vunden i Omfang og Interesse navnlig ved Afholdelse af de nye Statstyreskuer.

Medens »Foreningen af jyske Landboforeninger« intet Fedeskue har afholdt 1887 fandt de samvirkende sjællandske Landboforeningers Udstilling af fedt

*) Iflg. »Beretning om Stutterikommisionens Virksomhed 1886« (ved F. L. Torp) er der 1886 i Præmier til vore Husdyr uddelt følgende Beløb:

Heste	60988	Kroner =	49,75	pCt. af det samlede Beløb
Kvæg	50744	— =	41,4	— — — — —
Faar	4023	— =	3,3	— — — — —
Svin	3824	— =	3,1	— — — — —
Fjerkræ	2505	— =	2,0	— — — — —
Biavl	421	— =	0,3	— — — — —
Geder	100	— =	0,1	— — — — —

Slagtekvæg Sted den 9 og 10 Maj, og skjøndt det ikke var nogen omfangsrig Repræsentation, saa var dog Beskaffenheden af de udstillede Individer i alle Maader roesværdig.

Det fortjener at noteres, at den samme Fællesforening i afvigte Aar har indført den Bestemmelse, at der ved fremtidige Fællesdyreskuer udelukkende skal præmieres »rødt dansk Malkekvæg«.

Fyens Stifts patriotiske Selskab har sidste Landbrugsaar ligesom 1883 foranstaltet en Præmiering af hele Kvæghold i Fyens Stift.

Blandt de Spørgsmaal vedrørende Kvægbruget, der sidste Aar have været Gjenstand for Diskussion i Landbrugsbladene, maa bl. a. fremhæves Spørgsmaalet om Kviernes Kælvningsalder; noget afgjørende Resultat kom man, som det iøvrigt var at forudse, ikke til, dog synes det nærmest at fremgaa af den ret livlige Drøftelse af denne vigtige Sag, der var rejst af Forp. Friis, Lindersvold, at det maa ansees for fordelagtigst at holde paa Kælvning med 2—2½ Aars Alderen, overalt hvor Besætningens Udvikling i Malkeretning er saa gennemført, at der ikke er nogen Fare forbunden med at fodre Ungkvæget saa stærkt, at dets Legemsudvikling bliver tilstrækkelig kraftig og skikket til at modstaa Malkningens svækkende Indflydelse. Hvor man derimod arbejder med en Besætning, som endnu ikke indtager noget fremragende Standpunkt i nævnte Henseende, der vil den hensigtsmæssigste Fremgangsmaade for en stor Del afhænge af de stedlige Forhold; en høj Grad af Paapasselighed — navnlig ligeoverfor hvert enkelt Individ — fra Opdrætterens Side og gode Enggræsgange, vil oftest være nødvendigt, naar man vil holde sig til Kælvning med 3 Aars Alderen, medens den tidlige Kælvning for saavidt er lettere at anvende som Faren ved det tilen vis Grad nødvendige stærke Opdræt af Ungkvæget modarbejdes ved selve den tidlige Drægtighed. Fremdeles er der gjentagende og fra flere Sider fremhævet, at enten man vælger den 2- eller den 3-aarige Kælvningstid, maa rigelig Bevægelse for Ungkvæget ansees for

en ufravigelig Betingelse, for at Malkeracen ikke skal blive degenereret.

Fra Forp. Abel, Glorup, er der anbefalet senere Udbinding og tidligere Indbinding af Kvæget, end det nu for Tiden er almindeligt. Hans Forslag har mødt en Del Modsigelser, og kunne vi til dem føje den, at det maa ansees for ubetimeligt netop under de nuværende Bestræbelser for at gjøre vort Malkekvæg modstandskraftigt at arbejde paa en Forøgelse af dets »Kjælenhed«.

Blandt Arbejder i Aarets Løb, der have havt Forbedring af Kvægets Sundhedsforhold til Formaal, maa fremhæves Dr. med. Lektor Bangs Undersøgelser over Tuberkulosens Udbredelse i Danmark og Dyr læge Mørkebergs Forsøg paa at finde Midler mod Kalvedødeligheden (den enzootiske Kalvediarrho) paa Konferensraad Tesdorpf's Ejendomme.

Hvad angaaer Hesteavlens i Danmark i 1886—87 skal henvises til en anden Afhandling i dette Hefte.

For Svineavlens Vedkommende er der, som gjentagende Gange anført, af den enkelte Landbruger arbejdet med Energi paa en Forøgelse af Svineholdet.

Et Arbejde, som sikkert vil komme den samlede danske Landbostand til Gode, er Docent Fjords Fodringsforsøg med Svin, angaaende hvilket vi henvise til den Meddelelse, Tidsskriftet vil bringe om samme. Spørgsmaalet om Oprettelsen af Andelssvineslagterier har været drøftet i det forløbne Aar, men hidindtil uden noget væsentligt positivt Resultat. naar dog herfra undtages det nye Svineslagteri, der er bleven oprettet i Horsens. Der viser sig en stærk Tendens hos Landbrugerne til at søge dannet nye Svineslagterier under den ene eller den anden Form; sandsynligvis vil denne Tendens ikke faa synderlig mange Udslag, og i ethvert Tilfælde paa staaes det fra Sagkyndiges Side, at de allerede nu bestaaende Svineslagterier ere tilstrækkelige til at bestride Slagtningen af de Svin, der tilføres; der er derfor al

Grund til i ethvert Fald nøje at overveje Spørgsmaalet, inden det realiseres.

En Gren af Husdyrbruget, der i de senere Aar har vunden mere og mere Interesse, og som nu ikke mere bør forbigaaes, naar man drøfter eller giver Oversigt over Landbrugets Indtægtskilder, er den, der baseres paa Fjerkræavl. Denne er i Løbet af det sidste Tiaar voxet i den Grad, at vor Æggeexport nu er mere end 5 Gange saa stor, som ved Decenniets Begyndelse; fra ca. 900.000 Snese Æg, der udførtes 1877, er Udførselen i 1887 voxet til over 5 Millioner Snese, der paa det nærmeste repræsenterer ligesaa mange Millioner Kroner.

I Tidsskrift for Fjerkræavl findes en Artikel, af hvilken det sees, at Størsteparten af vore Æg gaa til England, en Del til Tyskland, Norge og Nordamerika. Forfatteren af vedkommende Artikel gjør med Rette opmærksom paa, at den Omstændighed, at vor Æggeproduktion nu er bleven saa stor, at den udgjør en meget væsentlig Del af vore Udførselsvarer, stærkt opfordrer til fremdeles at arbejde Interessen for Fjerkræavl op i Højde med Interessen for vor øvrige Husdyravl; og at der er meget tilbage at udrette paa dette Omraade, godtgjør han ved at henvise til, at Fyen er den Landsdel, som forholdsvis producerer flest Æg, saa at altsaa bl. a. Jylland har en vigtig Opgave at arbejde paa.

Interessen for Hønsseavl bæres heldigvis frem af saa mange. baade Private og Foreninger, at der er al Grund til at haabe, at den vedblivende vil komme til at bidrage til, at Danmark ogsaa paa dette Omraade vil komme til at hævde en fremragende Plads blandt de agerdyrkende Lande.

Naar vi efter ovenstaaende mere specielle Oversigt ville kaste et Blik paa Spørgsmaalet vedrørende Sundhedstilstanden blandt vore Husdyr i det forløbne Landbrugsaar, saa faa vi baade et glædeligt og sørgeligt Billede at se. Medens man nemlig i al Almindelighed

maa sige, at de sanitære Forhold 1886—87 gennemgaaende have været tilfredsstillende, saa er det alligevel ikke uden Bekymring, at Blikket kommer til at standse ved et Par mørke Punkter. Sundhedstilstanden har forsaavidt været god, som de almindelige, »dagligdags« Sygdomme — som f. Ex. Kolik hos Hesten, Forstoppelse hos Kvæget, For-kølelssesygdomme hos samtlige Husdyr — i det afvigte Aar ikke ere optraadte hverken paafaldende hyppig eller særlig ondartet, og medens man kan sige det samme om de almindeligst optrædende epidemiske Sygdomme, som f. Ex. Rygmarvstyphus og Lungesyge hos Hesten, tildels Miltbrand, miltbrandartet Rosen o. e. a., saa er der i det mindste 2 Sygdomme, som i det forløbne Aar have forvoldet vort Land Skade i en foreløbig aldeles uoverskuelig Grad.

Den ene af disse Sygdomme Svinepesten eller den saakaldte Svinediphtheritis holdt sit Indtog her i Landet henimod Slutningen af forrige Landbrugsaaars Udløb, og da denne Sygdom ved at hæmme Udførselen har været et væsentligt Tryk for Danmark i Slutningen af Aaret 1887 og desværre ogsaa for Aaret 1888's Vedkommende vil komme til at staa som en alvorlig Begivenhed, kan man ikke godt undlade at nævne den paa dette Sted, saa meget mindre, som det ikke kan vides, om de Indførselsforbud, den har givet Anledning til, ikke kunne bevirke en For-ringelse af hele det danske Svineholds Rentabilitet, noget der forhaabentlig ikke vil ske, naar det da fremdeles lykkes som hidindtil nogenlunde at begrænse Sygens Omsiggriben.

Det andet »mørke Punkt«, som møder vort Blik ved Betragtningen af Sundhedstilstanden, og som destoværre snarest kan sammenlignes med en »Skygge«, udgjør Tuberkulosen. Denne Fjende af vor Husdyravl og derved af hele vort Landbrug hører ganske vist til de »almindeligst forekommende epidemiske Sygdomme«, men naar der ikke er tænkt paa at stille dem sammen med de ovenfor nævnte Sygdomme, der henhøre under denne

Kategori, saa er det dels fordi Tuberkulosen uheldigvis sjældnen betragtes som værende og endnu sjældnere behandles som epidemisk Sygdom, dels er det fordi den staaer forholdsvis ene, men derfor ikke mindre faretruende for vor Husdyravls fremtidige Bestaaen. Skjøndt det afvigte Aar ikke er gaaet hen uden Bestræbelser for at mindske Sygens Udbredelse, hører man dog fra mangfoldige Sider Beklagelse over dens Tiltagen, og skjøndt dette vistnok for en Del beroer paa, at man faaer Øjnene mere og mere op for dens Tilstedeværelse, er der ingen Tvivl om, at den Dag for Dag — langsomt men derfor ikke mindre sikkert — vinder mere og mere Fodfæste i vore Kvæg- og tildels Svinebesætninger.

At Tuberkulosen i hele den Maade, hvorpaa »Holdet« foregaaer herhjemme, har en mægtig Forbundsfælle, derom troer jeg næppe, at der kan være Tvivl, og jeg betragter derfor ogsaa en fuldstændig Forandring i Kvæg-holdet som en ufravigelig Betingelse for at begrænse og formindske Sygdommens Omsiggriben; — fuldstændig at udrydde den ligger vistnok desværre udenfor vore Evner, og dog maa vi, for at opnaa selv en relativ Forbedring af Forholdene i saa Henseende, absolut stille os Tuberkelbacillens Undergang som Ideal, — maaske lykkes det saa en følgende Generation at naa Idealet.

Jeg skal paa dette Sted ikke komme nærmere ind paa, hvori en saadan fuldstændig Omkalfatren af de nuværende almindelige »Kvægforhold« skulde bestaa; kun skal jeg give et Fingerpeg i saa Henseende ved at hentyde til Nødvendigheden af at give Opdrættet Lejlighed til megen Bevægelse i fri Luft for derved at forøge dets Modstandskraft; — alene en almindelig Anerkendelse af dette Moments Vigtighed vil, naar vi da ikke blive staaende ved vor Viden, men ogsaa bringer den i System, give os et mægtigt Vaaben i Hænde i Kampen for vor Bestaaen som et af Verdens paa Husdyrbrugets Omraade mest fremragende Lande.